

שני דיני פרק שלשה עשר כתובות

ק"ב.

עין משפט
נר מצוה

ע"ה א מ"י פ"ה מהל
מלכ"ס הלכה י"א:
ע"ב ש"ס הלכה י"א

לענין רש"י

שאנ"ד"ר (שיאוניו"ר).
(לחם) נעשה מקמח גרית.

מוסף רש"י

אקרא. מקום מעבר
הנה, ובלע"ז פוטע"ן
(מגילה א). אפשר אדם
בונה בית לבנו קטן.
נען קטן הנני של
חס היה ומנ"ס שני
לנני (סוטה דל). אלא
שמבונה על אחת
משבעה בצוען. לטון
אכנה ממנה (בראשית טו)
לומר מושבת צפירות
(סוטה דל). בטרשים.
סלע"ס, שאין עשין פירות
לאך לה (שם). עמא
פזיזא. נהר, דקדמיתו
פומייכו לאודנייכו.
קודם ששעמם אחת
האך היא קשה ואם מוטלו
לעמוד בה קבלתם עליוס
לקיימה (שבת פח).
הדרן עלך שני דיני
גזירות

מנשק כיפי דעכו. משמע דמארץ ישראל הוא וכן צביליה מי
שאלחו (גיטין דף ע"ו) ומימה דצ"ק דגיטין (דף ג' ושס)
תנן עכו כארץ ישראל לגיטין משמע דהוי מחוץ לארץ ומפרש צירוש'ל'
חזיה כארץ וחזיה צמח לארץ: **רבי** חנינא הוה מתקף מתקפיה.

פירוש שוקל אבנים ומולאן קלות אמר
עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל כיון
שקלנו ומולאן כבדות אמר כבר
נכנסתי לארץ ישראל וכן מפרש
בתנאומא דפרשם שלח לך כשעלה ר'
חנינא הגדול מצבל צקש לידע אס
נכנס לא"י והיה שוקל אבנים כל זמן
שהיו קלות אמר עדיין לא נכנסתי
לארץ ישראל כיון שמולאן כבדות אמר
אין אלו אלא אבני ארץ ישראל והיה
מנשקן וקרא עליהן את הפסוק
הזה כי רצו עזדיך את אבניה:
17

אמרו ליה קטופי נינהו אמר ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה
פירותיך לערביים^א הללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנה איקלע ר' חייא
להתם חזנהו דהו קיימי בעיזי אמר עזים בין הגפנים אמרו ליה זיל לא
תעביד לן כי חברך: תנו רבנן בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה
חמשת ריבוא כורין בישיבתה של צוען בית סאה עושה שבעים כורין
דתניא אמר רבי מאיר אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה שבעים
כורין ואין לך מעולה בכל ארצות יותר מארץ מצרים שנאמר כ"ג ה' כארץ
מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען דהו מרבו בה מלכים
דכתיב כ"י היו בצוען שריו ואין לך טרשים בכל א"י יותר מחברון דהו
קברי בה שיכבי ואפילו הכי חברון מבונה על אחת משבעה בצוען דכתיב
והחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים^ב מאי נבנתה אילימא נבנתה
ממש אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה לבנו גדול שנאמר
ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען אלא שמבונה על אחת משבעה בצוען
והני מילי בטרשים אבל שלא בטרשים חמש מאה והני מילי שלא
בברכותיה אבל בברכותיה כתיב ויזרע יצחק בארץ ההיא וגו' תניא אמר
רבי יוסי סאה ביהודה היתה עושה חמש סאין סאה קמח סאה סלת סאה
סובין סאה מורסין וסאה קיבוריא א"ל ההוא צדוקי לר' חנינא יאה משבחיתו
בה בארעכון^ב בית סאה אחת הניח לי אבא ממנה משח ממנה חמר ממנה
עיבור ממנה קיטניות ממנה רעות מקנתי א"ל ההוא בר אמראה לבר
ארעא דישאל האי [תאלתא] דקיימא אגודא דירדנא כמה גדריתו מינה
אמר ליה שיתין כורי א"ל אכתי לא עייליתו בה אחריבתוהו אנן
מאה ועשרים כורי הוה גורין מינה אמר ליה אנא נמי מחד גיסא
קאמינא לך אמר רב חסדא מאי דכתיב ואתן לך ארץ חמדת נחלת
צבי למה ארץ ישראל נמשלה לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו
מחזיק בשרו אף ארץ ישראל אינה מחזקת פירותיה דבר אחר מה צבי
זה קל מכל החיות אף ארץ ישראל קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה
אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף ארץ ישראל קלה לבשל ואין פירותיה
שמנים תלמוד לומר זבת חלב ודבש שמנים מחלב ומתוקים מדבש רבי
אלעזר כי הוה סליק לארץ ישראל אמר פלמי לי מהדא כי שמכוהו אמר פלמי
לי מתרתי כי אותבוהו בסוד העיבור אמר פלמי לי מתלת שנאמר והיתה
ידי אל הנביאים החזיים שוא וגו' בסוד עמי לא יהיו זה סוד עיבור ובכתב
בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה ואל אדמת ישראל לא יבואו כמשמעו רבי
זירא כי הוה סליק לא"י לא אשכח מברא למעבר נקט במצרא וקעבר אמר
ליה ההוא צדוקי עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפזיותייכו
קיימיתו אמר ליה דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה אנא מי יימר דוכינא
לה: יר' אבא מנשק כיפי דעכו ר' חנינא מתקן מתקליה ר' אמי ורבי אסי
קיימי

והוה כמבי מיכסי עד אקרא דולונגני. כשמלך כל המקומות
ישתער לכך: נקטו צדיה. מולאן קטנות נחמות צדו אחת: קטפי.
אשכולות דמתרגמינן (ויקרא כה) לא תצורו לא תקטוף: לשנה.
לסוף שנה: צצרוסיה. כשהשנה מזרחת: צישיפה של זוען.

והוויא כמבי מיכסי עד אקרא דתולבנקי כ"ב
פרסי אורכא ופוחיא שיתא פרסי רבי חלבו
ור' עזירא ור' יוסי בר חנינא איקלעו להוהו
אתרא אייתו קמייהו אפרסקא דהוה כאילפם
כפר הינו ואילפם כפר הינו כמה הווי ה'
סאין אכלו שלישי והפקירו שלישי ונתנו לפני
בהמתן שלישי לשנה איקלע ר' אלעזר להתם
ואייתו לקמיה נקטו בידיה ואמר יארץ פרי
למלחה מרעת יושבי בה רבי יהושע בן לוי
איקלע^א לגבלא חזנהו להנהו קטופי דהו
קיימי כי עייגלי אמר עגלים בין הגפנים
אמרו ליה קטופי נינהו אמר ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה
פירותיך לערביים^א הללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנה איקלע ר' חייא
להתם חזנהו דהו קיימי בעיזי אמר עזים בין הגפנים אמרו ליה זיל לא
תעביד לן כי חברך: תנו רבנן בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה
חמשת ריבוא כורין בישיבתה של צוען בית סאה עושה שבעים כורין
דתניא אמר רבי מאיר אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה שבעים
כורין ואין לך מעולה בכל ארצות יותר מארץ מצרים שנאמר כ"ג ה' כארץ
מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען דהו מרבו בה מלכים
דכתיב כ"י היו בצוען שריו ואין לך טרשים בכל א"י יותר מחברון דהו
קברי בה שיכבי ואפילו הכי חברון מבונה על אחת משבעה בצוען דכתיב
והחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים^ב מאי נבנתה אילימא נבנתה
ממש אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה לבנו גדול שנאמר
ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען אלא שמבונה על אחת משבעה בצוען
והני מילי בטרשים אבל שלא בטרשים חמש מאה והני מילי שלא
בברכותיה אבל בברכותיה כתיב ויזרע יצחק בארץ ההיא וגו' תניא אמר
רבי יוסי סאה ביהודה היתה עושה חמש סאין סאה קמח סאה סלת סאה
סובין סאה מורסין וסאה קיבוריא א"ל ההוא צדוקי לר' חנינא יאה משבחיתו
בה בארעכון^ב בית סאה אחת הניח לי אבא ממנה משח ממנה חמר ממנה
עיבור ממנה קיטניות ממנה רעות מקנתי א"ל ההוא בר אמראה לבר
ארעא דישאל האי [תאלתא] דקיימא אגודא דירדנא כמה גדריתו מינה
אמר ליה שיתין כורי א"ל אכתי לא עייליתו בה אחריבתוהו אנן
מאה ועשרים כורי הוה גורין מינה אמר ליה אנא נמי מחד גיסא
קאמינא לך אמר רב חסדא מאי דכתיב ואתן לך ארץ חמדת נחלת
צבי למה ארץ ישראל נמשלה לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו
מחזיק בשרו אף ארץ ישראל אינה מחזקת פירותיה דבר אחר מה צבי
זה קל מכל החיות אף ארץ ישראל קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה
אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף ארץ ישראל קלה לבשל ואין פירותיה
שמנים תלמוד לומר זבת חלב ודבש שמנים מחלב ומתוקים מדבש רבי
אלעזר כי הוה סליק לארץ ישראל אמר פלמי לי מהדא כי שמכוהו אמר פלמי
לי מתרתי כי אותבוהו בסוד העיבור אמר פלמי לי מתלת שנאמר והיתה
ידי אל הנביאים החזיים שוא וגו' בסוד עמי לא יהיו זה סוד עיבור ובכתב
בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה ואל אדמת ישראל לא יבואו כמשמעו רבי
זירא כי הוה סליק לא"י לא אשכח מברא למעבר נקט במצרא וקעבר אמר
ליה ההוא צדוקי עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפזיותייכו
קיימיתו אמר ליה דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה אנא מי יימר דוכינא
לה: יר' אבא מנשק כיפי דעכו ר' חנינא מתקן מתקליה ר' אמי ורבי אסי
קיימי

הוה כמבי מיכסי עד אקרא דולונגני. כשמלך כל המקומות
ישתער לכך: נקטו צדיה. מולאן קטנות נחמות צדו אחת: קטפי.
אשכולות דמתרגמינן (ויקרא כה) לא תצורו לא תקטוף: לשנה.
לסוף שנה: צצרוסיה. כשהשנה מזרחת: צישיפה של זוען.
כלומר דמפרש ואילו ומולאן אתה
למד לארץ ישראל דמפרש ואילו:
אני ראוי צנקה צים שאן. שהיא
משאר ארצות: צים סאה עושה
שבעים כורים. וכיון דצנקה ארצות
יש שבעים כורים כל שכן צאריך מצרים
שאין לך מעולה בכל הארצות כמצרים
שהי נמשלה לגן ה' ואין צמחים
מדינה מעולה כלעון: דמרנו זה
מלכי. מצרים שנאמר כי היו צלוען
שריו. על מלכי ישראל הכתוב מדבר
לגלגל שמרדו צהקצ"ה וסמכו על
מלכי מצרים ותמיד היו שריהם
ושלוחיהם מלויין צלוען שלוחים למלך
מצרים מציאין תשורה: מצונה.
צויה בכל טוב. מצונה לשון פרי
דכתיב (בראשית ג) ואכנה גם אנכי
ממנה: לצנו הקטן. לכנען: לצנו
גדול. למצרים: על אחת משבעה.
היי שבע פעמים צבעים כורים
הרי ד' מאות ומשעים וצמקום שאינו
טרשים כחברון יש להוסיף עד חמש
מאות וצברכותיה כתיב מאה שערים
על אחת שצאשר שנים נצרך למאה.
מאה פעמים חמש מאות הרי חמשת
ריבוא: סאה קמח. הוא אצק דק
היולא מן הנפה והסעין טחונין
כחיים של גריסין ואין טחונין דקין
והנפה מוליאה הקמח וקולטת פסולת
ומחזיר מה שצנפה לריחים: סובין.
שהמכתש מוליאה כשלותמין טעין
לסולת כותשין אומן צמכתשת:
מורסין. הן סובין היולאין צאחרונה:
קיבוריא. קמח שאינו יפה שעושים
ממנו פת קבור קורין שאנדי"ר:
יאה משבחיתו זה צאריכון. יפה
אחס משבחין אותה: צים סאה הניח
לי אבא. צאריך ישראל: א"ל ההוא
בר אמורא. אחד מצני האמורי
אמר ליהודי תחלת ציאתו לארץ:
הך סאלתא דקיימא אגודא דירדנא.
דקל פלוי העומד על שפת הירדן:
כמה גדיסו מינה. כמה תמרים
אחס גודרים הימנו. לקיטת תמרים
קרויה גדירה צלשון נמשנה וגזר
צלשון ארמי: אין עורו מחזיק אס
צצרו. שהעור כוון וגומד לאחר
הפשטו: אינה מחזקת פירותיה.
עושה פירותיה מרובין עד אין מקום
להצניען: פלמי לי מהדא. נללתי
מאחס מהן מן הקללות האמורות
צמקרא: נקט צמלרא. יש מקום
שאין גשר ומשליכין עץ על רוח
הנהר משפה לשפה ואינו רחב לילך
לעלו כי אס אוחז צדיו צחצל המתוח
למעלה הימנו קשור שני ראשו
צשתי יתדות אחת מאלן ואחת מאלן
שהקדמתם נעשה לנשעם ועודכס
סלעים: מסקן מתקליה. משה ומתקן
מכשולי העיר מחמת חיצת הארץ
שהיתה חציבה עליו ומחזר שלא יא
שם רע על הדרכים:
קיימי

(א) ונין טוס" ע"ז נט. ד"ה
אקלען, (ב) ונס"א: לגוים,
(ג) סוטה לד: (ד) ונס"א:
מיאלן, (ה) ונין טוס" צ"ב
י"א. ד"ה ולא חת, (ו) ונין
ר"ה ג. וצ"כ שם צ"ע
וע"ע גיטין מ. (ז) (שבת
פח), (ח) נס"א: הסולת.

תורה אור השלם

1. ארץ פרי למלכה
מרת ישיב ביה:
הלים קו לד
2. וישא לזת את עינין
ויא את כל כפר הירדן
בי בלה משקה לפני
שחת יי את סדם ואת
עמרה בגן יי בארץ
מצרים באבקה צער:
בראשית יג י
3. כי היו בצען שריו
ומלאבו חנם יציעו:
ישיב ל ד
4. ויעלו בגנין ויבאו עד
הברון וסם אחימן ששי
וחלמי ילדי הענק
והברון שבע שנים
נבנתה לפני צען
מצרים: במדבר יג כב
5. ובני חם כוש ומצרים
ופוט וכנען: בראשית י
6. ויזרע יצחק בארץ
ההוא ומצאא בשנה
ההוא מאה שערים
ויברכהו יי:
בראשית כו כ
7. ונאני אמרתי איך
אשיתך בגנין ואתן לך
ארץ חמדת נחלת צבי
צבאות גוים ואמר אבי
תקרא לי ומאתרי לא
תקבו: ירמיהו ג י
8. והקית ידי אל
הנביאים החזיים שוא
והקסמים קוב בסוד עמי
לא יהיו ובכתב בית
ישאל לא יכתבו ואל
אדמת ישראל לא יבואו
וירעקם בי אני אדוני
אלהים: יחזקאל יג ט

הגהות הב"ח

(א) אמר ליה לא
עייליתו בה אכתי
אחריבתוהו אמן:

עם צהול: דקדמיסו פומייכו לאודנייכו. מתחלתם הייתם צהולים
עם צהול: דקדמיסו פומייכו לאודנייכו. לישאל אחרינה כיפי דעכו
עם צהול: דקדמיסו פומייכו לאודנייכו. לישאל אחרינה כיפי דעכו
עם צהול: דקדמיסו פומייכו לאודנייכו. לישאל אחרינה כיפי דעכו